

8° ANNÉE.

№ 5—7. 1930.

STUDENSKYJ VISNYK

PUBLIÉ PAR L'UNION NATIONALE DES ASSOCIATIONS D'ÉTUDIANTS D'UKRAINE

СТУДЕНСЬКИЙ ВІСНИК

РІЧНИК VIII.

ПРАГА

Ч. 5—7. 1930.

ЦІНА КЄ 3.—

Зміст.

1. Леонід Мосендз: Жито	1
2. Микола Чирський: Дон Кіхот у пустелі	1
3. Дм. Кошовий: Льокальний партикуляризм	2
4. Є. Пастернак: Європеїзація	3
5. Ст. Сірополко: Нова система вищої освіти на Сов. Україні	4
6. М. Мухин: Мальбруг в похід рушає	6
7. Футбольні змагання Україна—Уругвай у Москві	12
8. З чужинних книг та журналів (Україніса)	13
9. ЦЕСУС	15
10. З життя українського студентства	16
11. З життя чужоземного студентства	18
12. Надіслані книги та журнали	19

Помешкання редакції та адміністрації:

Praha-Smíchov, Nádražní ul. č. 46.

Поштова адреса:

Praha, hlavní pošta, příhrádka č. 411, «Studenskýj
Visnyk».

Гроші посилати на адресу:

Praha, Živnostenská banka, «CESUS» («Stud. Visnyk»).

BANKA ČESKOSLOVENSKÝCH LEGIÍ

V PRAZE II., NA POŘÍČÍ.

4 místní expositury, 16 filiálék, 6 sezonních směnárén.

Telegramy: LEGIOBANKA, PRAHA. Telefon serie: 265-5-1, 301-4-1.

VŠESTRANNÁ BANKOVNÍ SLUŽBA

СТУДЕНСЬКИЙ ВІСНИК

STUDENSKYJ VISNYK

видає Центральний Союз Українського Студентства („ЦЕСУС“)

Річник VIII.

Прага.

Ч. 5—7. 1930.

Леонід Мосендз.

Жито.

Жито пахне мудрістю віків
Сутінком прапредківських лісів,
Димом ранніх весняних багать
Квітуванням знаних нам понять,
Зроджених на попелі ялин
Під гойдання першої з ярин.
Нищить ліс сокира крем'яна,
Понад Россю котиться луна,
Через дим хвилює житній лан —
Перший дар землі від Деревлян,
Перша барва, що небес блакить
Над Дніпром, Дністром позолотить.

Микола Чиреський.

Дон Кіхот у пустелі.

I.

На зустріч степ і тиші дзвін...
(Пустив хтось в небо «півня»)
Вечірній вірний муедзін
Молитву творить з півдня.
«Вперед, мерщій, вперед мій карий,
Наш шлях іще ген-там,
Де з хмар блакитної Сагари
Ось лине караван...
Там ген, де блиснула зоря
В чалмі його пророка»...
І очі в карого горять
Ясніше з кожним кроком.

II.

Це хто там іде без пуття
З хрестом і п'яним зором?..
Ось вітер груди перетяв
Невідомим просторам...
Полощуть віги тополя
У смерк'їм неба плесі...
Новим на завтра запала
Вогнем зі сходу Всесвіт.

III.

Вже перетлів на чорну ніч
Палкий серпневий вечір:
Лиш темний зір безвладних віч
Вершник у безвість мече:
«Вперед мерщій, вперед мій
любий
Наш кожний крок для неї...
Чи чуєш?.. хтось зі Сходу
трубить!
На бій за Дульцинею!..

IV.

Кістяк і спис в траві рядком,
А поруч млин вітряний.
Війнув зі Сходу холодком
Чийсь подув передранній,
Розвіяв млу... Вже сонце ось
(Червона помаранча)
На сході радісне знялось,
Як усміх Санчо-Панча.

Дм. Кошовий.

Льокальний партикуляризм.

(На маргінесі українського студентського життя у Празі та деінде).

Цілий український загал змагає до того, щоби затерти всі ті різниці, які штучно викликані довголітними займанщинами серед українського народу. Ми бачимо зусилля українців по обох боках сокальського кордону — знищити цей духовий кордон. І хоч ми знов розділені між поодинокі держави, то все таки не піддаємося асиміляції, боремося проти українського провінціального партикуляризму в імя соборної української Батьківщини, піддержуємо між собою духову звяз та прагнемо злитися в одно українське національне тіло. Припустім, що на своїй національній території маємо багато перешкод, що нас намагаються різні наші окупанти переформувати в якісь окремі племена; але як це оправдати, коли на еміграції, де нам вже ніхто не лізе в нашу національну душу й де ми маємо як найліпшу нагоду, заманіфестувати свою соборність, ми стрічаємося з нерозумілими фактами: творяться якісь своєрідні українські студентські землячества. Замість вступити до спільної української академічної організації — ми пропагуємо провінціоанальний клич «Свій до Свого» й тим чванимося навіть на сторінках власної преси. Коли так далі піде — то незадовго появляються всілякі українські провінціоанальні студентські організації з Полтавщини, Київщини, Буковини ітд. Розуміємо існування льокальної організації десь там в себе дома, де вони мають побіч загально-національного значіння також й своє льокальне примінення та вагу. Але на чужині доцільність таких льокальних куріозів зовсім відпадає, бо це є явище не нормальне, а то й шкідливе для нашого національного організму. Може дотичні організації захоплені так дуже своїми льокальними справами, що цього навіть не закримічують. Ніхто не буде твердити, що українські студенти з різних кінців України не мають якихось своїх окремих завдань. Але не можна топтати загально-український ідеал во імя вузького провінціоанального партикуляризму, тим більше, що ми уявляємо з себе вицвіт українського народу та претендуємо на провідництво українських мас. Коли так, то мусимо дати їм добрий примір, а не навпаки. Ми віримо, що таке невідрадне явище серед українського студентства на еміграції скоро зникне. Тому закликаємо всі українські студентські товариства, які засновано на територіяльнім принципі — себе зліквідувати та вступити до загально-українських студентських організацій. В найгіршій випадку (коли вже так держимося своєї партикулярної організації) можемо вступити до української загально-національної організації як автономна студентська секція чи що-небудь в тім роді. Пора вже покінчити з всілякими провінціоанальними партикуляризмами, які нам тільки шкодять, а то й дають добру зброю в руки наших історичних ворогів.

Європеїзація.

(Дискусійна стаття).

Нераз доводилося чути нам голоси наших критиків і молодих письменників, що завданням сучасної нашої літератури є — зірвати з старими етнографічно-побутовими традиціями, випровадити молоду українську літературу на нові шляхи, дігнати, а навіть перегнати в наших літературних змаганнях літературу європейську.

Знаємо, що тепер є епоха різного роду рекордів, знаємо, що кожний спортовець засипляє з думкою:

— «ХХ на останніх змаганнях скочив на 2 метри. Але заждіть. Ціле своє життя посвячу, здоровля страчу, а скочу на наступних змаганнях на 2 метри і 2,3 цм.». —

Може в спорті такі рекордові методи праці є і корисні, але ми дозволимо собі сумніватися, чи подібні методи корисно впливають на розвиток літератури.

Бо чому власне для української літератури міркою має бути Європа? Чому обов'язково, і то обов'язково, ми мусимо доганяти і переганяти Європу?

Адже література, це щось таке, що впливає з душі народу, щось що не можна міряти локтевими мірами а ля «Європа», ані згори від чогось узалежнювати. Наша література більше, як яка инша, справді бере свої початки з натурального джерела — з народньої творчості, наші перші письменники були слугами свого народу, і своє завдання сповнили. І це є найбільша заслуга української літератури, що вона доступна найширшим масам, що вона не є, як багато європейських літератур, літературою кляси упривілейованої, але справді — народнім письменством. Тут, коли хочете, ми українці, вже «побили рекорд».

Але коли ми тепер переглядаєм дивні «сальто мортале» наших сучасних письменників, починаючи від «асів» Хвильового і Тичини, на авторитет яких люблять покликуватися взагалі усі наші молоді літерати, а кінчаючи безліччю інших «синів Буруна і Тараса Бульби», які носяться невиданими і виданими зпитками своїх творів зі щирим і глибоким переконанням, що українська література починається щойно від них, бо вони власне дігнали, а навіть обігнали Європу; коли, повторюю, ми переглядаємо їх твори і зважимо їх вплив на наше суспільство — з жалем мусимо ствердити, що твори ці є «темна вода по облацех» не тільки для нашого селянства, що вже починає цікавитися рідною книжкою, але і для ширших кол нашої інтелігенції.

Знаю, що наші літерати обуряться, прочитавши таке «знаю», що посудять мене в «некультурности», недорозвинености і Бог зна ще в чому — а проте все-ж я тверджу уперто — так воно є. На підставі довших спостережень, на підставі власних гірких і безкорисних спроб я переконався, що твори багатьох модерних письменників є або темними печерами мудрости, як в лябіринті

Дедалевому — або (хто знав?) може грою блискучих, але пустих і безвартісних слів. Отже, зваживши все це, відважуюсь тут звернутися до наших літератів з проханням в'яяснити нам такі питання.

Чому сучасні молоді письменники вважають, що вони власне, а не хто інший, аж тепер зірвали зі старими традиціями нашої літератури, які безумовно пережили свій вік? Адже вже на початку 20. століття цілий ряд наших письменників започаткував нову школу, отже, ще тоді зірвав з етнографізмом і побутовщиною?

Чому, коли ці власне письменники початків 20. століття, Леся Українка, Олесь, Кцюбинський, Винниченко, безумовно започатковуючи нову школу, не втратили, скажу так, на популярності своїх творів, друга школа наймолодшої генерації іде іншими шляхами, не дбаючи ані про читача, ані про критику?

Чи наші молоді письменники, що самі здебільшого походять з народу, з села, вважають, що література належить до цілого народу, чи тільки до невеличкої кількості тих, що здібні підійнятися до висоти «європеїзму»: взагалі зрозуміти усі «ізви» нової, «зєвропеїзованої» української літератури?

Чому ми, українці, не можемо жити без авторитетів, чому ми, чи то в політиці, чи в мистецтві, завжди шукаємо собі ідолів і кланяємося їм, забуваючи про національну гідність?

Чому, коли наші «зазбручанські» письменники міряють себе міркою комунізму, ми, що є певні свої «ні від кого незалежності», що так багато говоримо про свободу творчості, покланяємося авторитетові Європи?

Чи європейські письменники Байрон, Шіллер, Гете, Гамсун і ин., коли писали свої безсмертні твори також мали на увазі побити якийсь рекорд і міряли себе міркою якогось «ізму»?

Ось ті питання, які ми позволимо собі поставити нашим літератам. Слово тепер за ними.

Ст. Сірополко.

Нова система вищої освіти на Сов. Україні.

Минуло всього якихось сім років з того часу, як Наркомос Сов. України встановив систему вищої освіти, а оце тепер сам нар. комісар М. Скрипник зле висміяв її та виступив на Всесоюзній партійній нараді, що відбулася в Москві в кінці квітня ц. р., з доповіддю про встановлення єдиної системи нар. освіти на всьому просторі Союзу Советських Соціалістичних Республік.

Раніш, ніж перейти до огляду нової системи вищої освіти на Сов. Україні — дозволю собі нагадати в коротких рисах основну різницю між двома системами, так мовити, українською й російською, що існували до останнього часу у відповідних Сов. Республіках.

Перший ступінь трудової школи в обох системах був одноманітний, а саме: семирічка, яка поділялася на два концентри: перший концентр — це школа з 4-річним курсом і другий концентр — з 3-річним курсом. Далі вже йшла різниця: в російській системі над семирічкою була надбудова — 9-ти або 10-ти річка, себ-то загально-освітня школа з 2-х або 3-х-річним курсом, після закінчення якої учні могли вступати до вищої школи — університету чи інституту, тоді як в українській системі після семирічки надбудовою була професійна школа з 3-х річним курсом, після закінчення якої учні мали право вступати до вищих шкіл — технікумів та інститутів, при чому технікуми випускали вузьких спеціалістів-практиків а інститути — спеціалістів-організаторів.

При порівнанні цих обох систем не можна не признати, що українська система стояла, так мовити, на нижчому науковому рівню, ніж російська: по-перше, на Сов. Україні загально-освітньою школою була семирічка, а в Сов. Росії — девятирічка або десятирічка; по-друге, на Сов. Україні технікуми було віднесено до категорії високих шкіл, тоді як в Сов. Росії вони були середніми школами.

Вже декілька років тому уряд Сов. Росії розпочав кампанію за те, щоб уніфікувати систему нар. освіти, а саме, поширити російську систему на увесь Союз Сов. Соц. Республік, як перехідний стан до перебрання владою Сов. Росії в обсяг своєї компетенції цю галузь державного управління від урядів окремих республік Союзу. За ліквідацією Наркомзему (Нар. Ком. Земельних Справ), на Сов. Україні на черзі стоїть ліквідація там же Наркомосу...

В своїй доповіді на всесоюзній партійній нараді М. Скрипник*) обґрунтовував доцільність і konieczність заведення єдиної системи народн. освіти не будь-якими міркуваннями педагогічного та наукового характеру, а тим, що цього вимагає «єдиний план господарської перебудови СРСР». Тут же, на цій нараді, він каюся в проґрішенні Наркомосу Сов. України, що надав рису вузького професіоналізму своїй системі нар. освіти, але вину за це переносив на своїх попередників, засновників т. зв. української системи нар. освіти.

Як би там не було, але уніфікація системи нар. освіти пройшла нібито з ініціативи Наркомосу Сов. України...

Отже тепер Сов. Україна, по-перше, заводить десятирічки, які будуть відкриватися при ФЗС (фабрично-заводських семирічках), при чому дислокацію цих шкіл спроектовано так, щоб ці школи знаходилися в належному виробничому оточенні: десятирічки, що готуватимуть кандидатів переважно для електротехнічних ВУЗ-ів, будуть там, де є великі електро-станції, десятирічки гірничого спрямування в Донбасі й т. ин. По-друге, тех-

*) Див. його статтю «Основні засади єдиної системи нар. освіти СРСР». «Шлях Освіти», ч. 5—6. 1930 р.

нікуми звизжуються до типу середніх шкіл. Для вступу до технікуму вимагається закінчення семирічки. Після закінчення технікуму (3-х річний курс) учні одержують звання не інженерів, а техніків. Накінець, вища освіта уділюється лише інститутами та фізико-математичними факультетами ВУЗ-ів.

До вищої школи мають право вступати лише ті особи, які скінчили робфаки (робітничі факультети) з 4-х річним курсом навчання, або спеціальні одно- або дворічні курси, або 10-ти річки. Ті, що скінчать інститути, одержують звання інженерів.

Під підготовки інженерів з широкою інженерно-технічною освітою призначено інститути з 4-х річним курсом; для підготовки інженерів з виразно визначеною спеціалізацією — інститути з 3-х річним курсом.

Плян господарської перебудови Сов. України потребує протягом наступних 4 років, згідно зі заявами різних установ Сов. України*), підготовки величезного кадру інженерів, а саме: в галузі промисловости — 21.443 інженерів, в галузі кустарної промисловости 295 інженерів, галузь будівництва — 11.446 інженерів, галузь транспорту — 2.253 інженерів, галузь звязку — 195 інженерів, галузь розподілу й перерібки — 548 інженерів.

Не треба бути пророком, щоб провістити неспроможність Наркомосу, здійснити намічений плян підготовки протягом найблищих 4 років 36.180 інженерів! Але Наркомосу Сов. України — не первина будувати широкі пляни для здійснення їх в найкоротшому часі, щоб трохи згодом «вкоротити» свої пляни та ще до того продовжити термін для їхнього здійснення...

Щодо самої суті нової системи вищої освіти на Сов. Україні, то й вона ніяк не може йти в рівень з дореволюційною системою, бо та базувалася на більш солідному ґрунті, ніж сучасні робфаки чи майбутні спеціальні курси та десятирічки з їхнім «політехнізмом» в програмі навчання.

М. Мухин.

Мальбруї в похід рушає.

Ген. Краснова, кн. Святополк-Мирського та Трубецького, гр. Салтикова, проф. Федотова та Біціллі ліки на боротьбу з українською небезпекою. (Огляд російської преси).

У російській публіцистиці останніх років по кілька-річній «змові мовчання» все більш уперто обговорюється справа «української небезпеки» і методи, як треба цю небезпеку усунути.

Колишній донський отаман та ех-самостійник, генерал Красноф, домірнувався до того, що одиноке «малоросійське козацтво» врятувати загрожене становище здолає. Проф. кн. Святополк-Мирський вбачає шлях до порятунку у вомнезамах та інших Сосюрах, що на віки вічні забезпечать російську окупацію України. Проф. князь Трубецької бачить єдиний шлях порятунку... у старо-болгарській (чи т. зв. церковн. славянській мові), проф. Федотоф вбачає запоруку заховання московського пановання у православ'ї і т. д., і т. д.

*) М. Дольніков. Проблема відтворення кваліфікованих технічних і керівних кадрів для нар. господарства УСРС, — «Шлях Освіти», ч. 3, 1930 р

Розглянемо-ж погляди кожного з цих авторів зокрема.

У 1-му числі євразійських «Вьорст» (1926) Федотов (Богданов) у статті «Три столиці» пише: «Про Київ видається дивним говорити в наші часи. Ми самі в недавньому минулому легко зрікалися і київської слави й неслави, виводячи свій рід з Оки та з Волги. Ми самі віддали Україну Грушевському й підготували самостійників. Чи стояв коли небудь Київ у центрі нашої мислі, нашої любови? Дивовижний факт: нова російська література цілковито оминула Київ. Нічого, крім «Печерських антиків» та слабенького вірша Хомякова».

«Мальовничий український Київ, чепурне й миле його провінціальне барокко, на Мазепинському Микольському Соборі. Це барокко навіть не позбавлене й шляхетности. На Подолі нас оточує рій поважних спогадів: магистрат з магдебурзькими вольностями, Академія Петра Могили — бурсаки зі своїми віршами, латиною та сумнівною «філософією». Але поруч скасований домініканський кляштор нагадує, що ми в польській провінції: неначе в занедбаному закутку Східної Галичини, куди крізь простір Східної Європи долітають відгомони італійського та німецького ренесансу. Завзято повстають проти сполячення, але не можуть уникнути польонізмів: в архітектурі, в мові, в богослов'ї. Весь ухил сучасного українського відродження вже даний в цьому відродженні XVII віку: Малоросія усвідомлює себе як бунтівнича Україна, країна Польщі».

Визнавши таку силу непримних річей Федотов у статті «Будет ли существовать Россия?», уміщеній у ч. 1—2 «Вестника» (орган рос. христ. студентського руху *) за р. 1929 визнає ще сумнівшу дійсність: «З народів, що лишилися по Росії, безпосередню ненависть до Росії зустрічаємо лише в наших братів по крові — малоросів чи українців (і це найбільш болюче питання нової Росії)».

Проф. Федотов всеж прагне порятунку і в такій прикрій ситуації. Кількома рядками нижче ми читаємо в нього: «проблема України занадто складна, щоби тут можна було торкнутися її більше ніж натяками. Але від правильного вирішення її залежить саме існування Росії. Завдання це для нас формулюється так: не лише вдержати Україну в тілі Росії, але умістити українську культуру в російську».

Завдання досить сміливе, щоби не сказати — безнадійне. Але хоробрість Федотова не знає перепон.

На його погляд, тепер відбувається народження нової нації — української. На превеликий жаль, як пише Федотов: «Вбити її неможливо, але можна змагатися над тим, щоби її самосвідомість стверджувала себе як особливу форму російської самосвідомости».

Пишучи далі про «українське плем'я» Федотов уважав, що «його доля багато де в чім залежить від того, чи будемо ми (себ-то великороси) відчувати його наближеність чи відштовхуватися від нього, як від чужого. В останнім випадку ми неминуче його втрачимо. Ми повинні визнати й безсумнісно відчувати своїми не лише київські літописи й мозаїки київських церков, але й українське барокко... і Київську Академію, що виховала московську церкву і Шевченка за те, що в нього багато спільного з Гоголем».

До речі, пілком подібні думки зустрічаємо й у знаного україноборця В. В. Шульгіна, що у своїм «1920 році» писав буквально те саме (навожу нахабно — хуліганський вибрик Шульгіна в оригіналі): «фсьо наше: Пушкин наш, і Шевченко наш (слышу горот украинцев). Успокойтесь, друзья, Шевченко в ролі українськаво большевика я аставляю вам, себе я беру Шевченко бандуриста. Его же і Гоголь приємляет» («1920 год», стор. 13).

Коли б хто з москалів лише наважився виконати до кінця приписи Федотова — він би став на хисткий шлях денационалізації, і коли б він мешкав в українському оточенні — він би зукраїнізувався, себ-то політично й культурно став би українцем. «Малороси» проробили те саме, що радить Федотов.

*) Останніми днями ця стаття п. назв. «Проблеми будущей России» передрукована з певними додатками у кн. XLIII паризьких «Современных Записок».

лише в напрямку Москви і в результаті — нічого спільного з Україною духовно не мають. Але найбільшу вагу надає проф. Федотоф православію, яке ніби гарантує вічний полон України в московській в'язниці. Треба лише дивуватися тому, що й досі знаходяться люди, що з не менш ніж хлестаковською легкістю, ототожнюють православ'я українське з православ'ям московським, річі, як це загалом відомо, надзвичайно далекі. Одиноким якіритушку вбачає Федотов у православ'ї: бо й традиції й історія різнить Україну від Московщини, церква ніби то їх лучить:

«Пусть раз'единяет язык, раз'единяет память и имя Москвы — соединяют киевские святые и монастыри северной Руси».

Даремно покладає Ф. свої надії на церкву — нічого спільного в українській церкві з московською нема — крім московського єпископату, спадщини русифікаційної доби царизму, та й то цей єпископат заховався лише в межах сучасної Польщі. Поза єпископатом, хвилево московським, все інше: традиції, історія й мова знову таки інші в церкві українській — а інші в московській. Дивно, що п. Ф., якому не можна відмовити ані гостроти зору ані влучності спостережень, не бачить цих кардинальних ріжниць. Поза цим надавати релігійному факторові такого значіння у двадцятім столітті — це зовсім менше невчасно.

Федотов, як зрештою й усі москалі, повний войовничих замірів на майбутнє: коли-б Україна відірвалася від Москви — завданням майбутньої московської влади було б «собіраніє земель» зі зброєю в руці.

Проф. кн. Н. Трубецкой у своїх статтях «К проблеме украинской культуры» («Евразийский временник», кн. V) й у відповіді проф. Дорошенкові («Евразийская хроника», № 10), та в книзі «К проблеме русского национального самопознания» вважає можливим врятувати становище, повернувши українську мову на шлях продовження традицій старо-болгарської (що іноді зветься ще «церковно-славянською») мови, що саме здавна аж по наші дні робить російська мова.

Всеволод Іванов («Мы. Культурно-исторические основания русской государственности», Харбін 1926) приходиться до висновку, що власне крім певної релігійної спільності ніщо інше не лучило Москву з Київом: «Західньою точкою історичної нашої зони є Київ, що до якого наша звичайна школа безнастанно прищеплювала нам, що це «мать городов русских». Але події революційного 1917 року привели нас до того, що саме Україна з Київом на чолі захотіли відокремитися від Росії і таким чином наочно продемонстрували цілий фальш цієї традиційної назви.

«А проте Київ це безперечно мати руського православ'я. Київ — це угодники й святі, що лежать у Києво-Печерській Лаврі. Адже з Києва поширилося саяво православної грецької віри на «русскую» (ланки належать Іванову) землю...

«Ця суперечність рішуче свідчить про те, що державність російська не зовсім тотожна з тим, що ми зовемо «грецькою вірою». Отже Іванову, єдиному тимчасом серед москалів, пощастило зрозуміти таку елементарну річ, як ріжницю між Київом, Україною та Росією, Московією. Почасті він ще блукає в темряві, але все-ж є на шляху прояснення, про що свідчать хоч би й такі його дальші міркування: «У Києві знаходимо початки грецької віри, у Києві знаходимо початок та остаток так зв. Київської доби, але ми ніяким чином не повинні поширювати цю стему на цілу російську державність».

Александр Салтиков у збірці історичних парисів «Две России» уважає українсько-московське противенство противенством між Заходом та Сходом, Європою та Азією. Осіла хліборобська Україна належить до окциденту Європи римської культури, кочовнича Московія належить до Азії; східнього монголо-фінського світу. Ця праця Салтикова нами докладніше розглянена у ч. 1 «Державної Нації», до якої й відсилаємо тих, хто цим цікавиться.

Красноф в журналі «Путь. Орган волевой идеи» (Берлін, ред. проф. Ильич) у ч. 4 за рік 1928 у статті п. н. «Казачи — их возможное настоящее и будущее» уважає, що «малороссийское козачество» було б найкращим ліком на український сепаратизм; розібравши всі аргументи не українських навіть, а козачих сепаратистів та напів-сепаратистів, федералістів, Красноф

ніше: «Коли козак, протязно, запропонує Державі знову стати надійною кінною охороною її національних кордонів, взірцем чесної служби й забором громадського ладу у середній Росії, вони можуть розраховувати на те, що держава погодиться повернути їм особливий образ служення, бо держава буде не менше ніж колись потребувати надійної рухливої кінної сили сміливих, вірних, державно-мислячих, не підпадаючих пропаганді людей. Нові кордони нової Росії такі-ж ненадійні, як були у XVII. віці. Їх доведеться зміцнювати й боронити. *Не лише всі старі козачі війська будуть чинні, але можливе відновлення слобідських полків, створення в Малоросії особливого козачого війська для противаги самостійному українському рухові*».

Словом, в майбутньому все буде так, як перед лютневою революцією 1917 року, і майже так, як по жовтневій революції того-ж таки року — абреки, хунхузи, дашнаки й басмачі та інші сепаратисти по один бік — і «верноподанные козачки» по другий бік. Лише одна однісенька відміна — ряди «доблестнаво казачества» будуть зміцнені «малоросійским казачеством». Доводиться визнати, що на схилі віку зубожіла до решти зужиткована на писання безлічі романів фантазія шановного генерала.

Нарешті, ще один автор — знаний вже з кількох виступів в українській справі — проф. кн. Д. Святополк-Мирський, професор рос. літератури в Лондоні, критик і евразієць. Кілька років тому, в р. 1923 він вже надрукував одну статтю в українській справі в часопису «The Contemporary Review», де запевняв англійських читачів, що українські сепаратисти, як що вони коли й були, то тепер вже зникли, що тепер на Україні всі федералісти і то не дуже, і т. п. Тепер Д. Мирський на сторінках часопису «Евразия», що на погляд більшості евразійців (див. брошюру «Газета «Евразия» не евразійський орган») в організмі советським, веде відділ «національне питання в СССР», веде, ясна річ, в дусі тої самої хлестаковщини, якою позначені усі його виступи.

Що ж саме відбувається на Україні на погляд Мирського? У 30-му числі «Евразия» він, неначе вчора з Києва повернувшись, розповідає: «Грушевський усиленно работает над созданием культа радикального демократа Драгоманова, имеющего заменить культ Шевченки; а патриарх украинского литературоведения, Ефремов, возглавляет резко-националистическое движение («ефремовщина»). Даже в после-октябрьском поколении, как я уже указал, есть резкий националистический уклон, соединяющий крестьянофильство с ориентацией на Европу».

Не утримується Мирський і від того, щоби на стиснути пролетарську руку Сосюрі, хоч для цього починати доводиться трохи здалека: «Не подлежит сомнению, что в Шевченке есть элемент романтического шовинизма, и даже, если угодно, крестьянского бандитизма (Гайдамаки можно почти принять за идеологическое прославление махновщины). Но зредый Шевченко был совсем другой: *глубочайшее классовое сознание соединялось у него с вполне выдержанным интернационализмом*, так что, несмотря на определенно народническую основу его мирозерцания (да и могло ли быть иначе в середине XIX-го века), трудно не согласиться с пролетарским поэтом В. Сосюрой, когда он говорит о Шевченке: «*І жив як би Тарас тепер, він був би членом ВКП*». Шевченко был поэтом украинского *незаможника*».

Український незаможник! Ось хто спасе, збереже Росію, СССР, Евразію! Фантастичні думи! Фантастичні мрії! Але дамо слово евразійсько-сосюрному князеві:

«Низшие слои крестьянства вместе с выделяемой ими новой интеллигенцией соединяют прочную привязанность к родному украинскому началу с не менее прочной привязанностью к общему советскому отечеству. На этом пути и лежит будущее Украины, как части СССР».

«Сознание украинского единства (?) и особой важности Украины в составе Советского Союза развивается уже теперь в тесной связи с сознанием обще-советского единства, единства экономического и политического, и единства функционального в общем деле человечества».

Звідки лише одержує такі певні «єднотонеділимські» відомости п. Св.

Мирський? з ГПУ, «Руля» чи «России и Славянства» з «Возрождением» вкупі? Певно, що від усіх разом.

У статті проф. П. Биццли «Нація и язык» («Современныя Записки» LX) вся увага автора звернена з початку на білоруську, а потім на українську мову.

«З того, що кожний діалект може стати «мовою» де хто виводить, що в умовах «нормального» розвитку він нею й *мусить* стати. Тепер на наших очах відбувається вельми *курйозний*, але й зловісний процес штучного вироблення «мов» з діалектів російської мови».

По цьому Б. присвячує свою увагу на протязі семи сторінок переважно білоруській мові, почасти Ж. Ж. Руссо, Марселеві Прустові та Revue des Deux Mondes, і нарешті з гордим виглядом переможця приводить справу ad absurdum:

«Коли вже творити «білоруську націю», чи «націю терських козаків» (була мова й про це), то чому б і не — «націю вихованців «Учіліща Правоведенія», чи «націю дітей дошкільного віку?» Де тут спинитися? Де межа?»

На це запитання Б. примушений відповісти так:

«Проте, межа є — і було б нециросумлінно це заперечувати. Є групи, що в наслідок історичних чи географічних умов відірвалися від спільної «народної» товщі. Такі групи спіткає не лише в самотніх «недовершених» націй, якими є німецька (голяньська мова) та російська (українська мова) але й націй довершених, «готових» (провансальська мова). Становище таких груп особливе. Коли подібна група цілковито, політично, як і культурно відірвалася від загальної товщі — як голяндці, то діалект тим самим стає мовою. Коли ж вона залишається у межах загальної товщі, то «діалект» або засуджений на те, щоби занепасти й вимерти (така, мабуть доля сицилійської говірки), або ж він відроджується в якості окремішньої мови, *співіснуючої* з загально-національною (провансальська мова в наші часи). Все полягає тут у *розмірах* групи (велика група посідає й більшу силу зчеплення своїх частинок ніж мала) та у *вартісности*, отже й *життєвості* культурної традиції. Даремно сперечатися за «процеси» так, неначе б це були «речі», — зокрема напр., за те чи слід уважати українську мову «мовою» чи «лише діалектом». Це питання ірраціонального ладу, і дуже можливо, що й вирішать його «ірраціональним» засобом; причому — навряд чи «більшістю голосів»; може бути — силою.

«Морфолог культури тут мимохіть змушений обмежитися осторогою, котра зрештою, навряд чи матиме успіх. Силу вже пущено в рух — «українізацію» переводять шляхом «державного примусу». Українська літературна мова вже стала доконаним фактом. Як слід оцінювати цей факт? Поперше, треба відкинути ті аргументи проти «українізації», які *звичайно* висувають. Не слід послуговуватися у питаннях подібного роду аргументами, що не влучають у мету, та потішати себе ними. Нарід «не хоче» українзації, та українська мова, яку запроваджують українзатори — це «не наша», не «народня» мова, нарід її «не розуміє» і т. д. Добитися від «народу» чого він «хоче» і чого не «хоче», не так легко. Зрештою, сам «нарід» вряд чи знає це. Відомо, що «нарід» подекуди ставив опір українзації, вбачаючи тут хитрість «панів», що в такий спосіб заповзялися перешкоджати «простим людям» самим стати панами. Українська мова, звичайно, не «народня» мова — на те вона й «літературна» мова. «Нарід» її «не розуміє», але безперечно не в більшій мірі, ніж в якій він «не розуміє» й російську літературну мову».

По цих вступних увагах Б. починає вишукувати, в чім основна помилка «українізаторів» (до речі, треба бути закинемим аж у глухий балканський кут, як Б., щоби надавати найменше значіння і вартість советській т. зв. «українізації», що є лише смішним опудалом, здатним лише — і то в давньому минулому — дратувати російських емігрантів з «Возрожденія» та пристосованому в купі з «ікрою» для забезпечення гуртової купівлі мертвих душ «академіків» та ин. з поза Збруча).

Тут думки Б. раптово набирають звиклопотворний та карикатурний характер — питомий всім вправам російських авторів в українських справах. Вельмишановному професорові очевидно урвався терпець — починається з усіма своїми класичними проявами т. зв. *tabies contra-haidamasika*.

«Беда не в том, что они, «содействуя прогрессу», создают «искусственно» украинский литературный язык, — так поступали Данте и Ломоносов, искусственно всякое творчество, — а в том, что они делают это тоже самое *не будучи* ни Дантами, ни Лютерами, ни Ломоносовыми».

У цьому контексті Б. під недоречним, але вельми злісним «українізатори» розуміє взагалі всіх чинних учасників українського культурного процесу. А раз так, то я уважаю можливим дещо з цієї нагоди зауважити. Кольосальним досягненням є вже те, що Б. послуговується італійським прізвищем Данта та німецьким Лютера — очевидно в полемічному захваті професор забув стару й незрушиму московську аксіому: «все святые русскими были». По друге два слова що до методу дослідження Б. Метод Б. є цілковито тотожний з методом незабутнього й вікопомного київського проф. Т. Флорінського, цього «славіста його Величностей» Олександра III та Миколи II, завданням якого було доводити «справедливість» тверджень Валувзького указу — не було, нет і не может бить української мови. Згідно з авторитетним твердженням проф. В. Антоновича, Флорінський можливо й був дещо знайомий з більш екзотичними (для Києва) і балканічними слов'янськими мовами, не згадуючи вже його рідну російську, але з українською мовою цей апостол русифікації України не був знайомий зовсім. Так і Б., розводячи, часто досить слушні абстрактні зауваження на загально-історичні теми, не знайомий з сучасним конкретним станом білоруського культурного процесу, з сучасним і минулим станом українського. В обличчі зоряного сайва поезії білоруса Богдановича найнікчемнішою балаканиною є стор. 415—421 «Совр. Зап.», на яких проф. Б. вичерпує всі свої наукові скарби і надодужує всю свою дотепність для ліквідації самої можливості існування білоруської мови.

Не зупинятимусь довше на цім — стаття Б. досить довга й не бракує їй ще інших хистких місць. Цілковито слушно, зауваживши, що «в середні віки народи *творили* свою індивідуальність, не думаючи про неї і *саме тому*, що не думали, вона створювалася сама по собі у процесі їх піднесення до наднаціональних, бо надлюдських мет. Культура у всіх її проявах була сукупністю символів невисловимого і незбагненого», проф. Б. з люттю повстає проти заховання (деяких) сучасних націй:

«В наше время народы возвращают и создают национальные культуры, как символы собственной народности. Они ведут «борьбу за язык», они «оберегают» и «очищают» свои языки, *ради них самих*, и вот оказывается, что им нечего сказать, что им приходится пробавляться «переводами» чужих слов и чужих мыслей».

Звичайнісенька московська манія великості в застарілій формі проступає крізь ці рядки: «Все дураки — только русские умные». І не тільки дураки, а уявіть собі таке лишенько: ще й «ведуть боротьбу за язык».

Але далі! Далі!

«Культура «новых» народов «делается» политиками и из политических «видов». Сферы «духовной культуры рассматриваются ими в силу профессиональной привычки, как «институты». *Качество* литературной, музыкальной, научной и т. д. «продукции» их не заботит, да вряд ли они и способны разбираться в этом. Им важно, чтобы «продукция» удовлетворяла требования «народности», чтобы напр., симфонии или увертюры писались на мотивы народных песен, чтобы живописцы, композиторы доказали, что они «владеют» новейшими художественными «формами» не хуже писателей, живописцев, композиторов немецких, русских, французских».

А що ви скажете, вельмишановний, за «русский стиль» та «народность» кінця XIX століття, стиль який іноді звуть стилем «Олександра III», хоч в дійсності ця потвора повстала перед 1881 р. і не року 1894 зникла? Це може теж культура «нового народу?»

Мені на жаль невідомо нічого, щоби могло в культурах «нових народів», як їх зве Б., дорівнювати всій нездарності, потворності, огидності, брідкості й нікчемності «style Alexandre III».

Переходово й короткотривало в культурі народів, що довгий час були чужинецьким пануванням позбавлені можливості вільної національної твор-

чості, може бути перебільшений нахил до тенденційно-національного, але ліквідація такого хоробливого ухилу — справа надзвичайно короткого часу.

До речі — десь наприкінці Б. розводять таку собі ідилію: «Допустим, що український народ добровольно і незаметно для себе самого усвоит руський (т. е. общерусский) язык. Украинский народ тем самым не «обезличится» он станет *одно* с русским народом, он сопричастится «душе» Пушкина и Толстого, как в свое время сопричастился ей Гоголь, в свою очередь безмерно обогативший «русскую душу».

Що Гоголь мав вплив на російську культуру (літературу), це безперечний факт. Порівняйте хоч би російську літературу до і після Гоголя: Державін, Пушкін, Жуковський, по один бік, по другий — Достоевський, Толстой, Блок, Белый, Сологуб, Розанов — раптова мавета ніч по ясно соняшнім дні. Але *не усвідомити в наші дні всю руйнуючу й вбиваючу міць гоголівської отруї*, якою він затруїв через літературу ціле російське життя — для цього *треба мати справжній талант — нечутливости й сліпоти*, — який в повній мірі виявив проф. Вицилли.

Під безпосереднім впливом Гоголя духове життя Росії провалилося в Достоевщину, Толстовщину й Розановщину і в них згнило — гниє і досі. Гоголь був послом України, України знищеної, але не подоланої року 1709 і по ній — послом України на Московщині, він був *страшною помстою* — своєю дипломатичною місією виконав як мало який инший посол у країні ворожій (хіба що троянський деревляний кінь, але цьому гідність дипломата можна надати лише фігурально).

Геніальним зором, зором чужого, оком чужинця Гоголь побачив усю мертвоту й пустельність Росії — Московії — і показав її росіянам у всій її красі, Зачаровані, заворожені гоголівськими примарами вони засуджені на вічне споглядання пустельного суму своєї батьківщини. Без цієї української інтервенції росіяне ніколи б не спромоглися на таке відкриття; примарні безодні пекла московського життя, московської душі без цього геніального винахідника Гоголя лишилися б захищені в незанихтливих глибинах. Ясна погода державинсько-пушкінського дня тревала б далі. Російська література бавилася б і кохалася б у визерунках декоративної східньої орнаменталістики, до якої все має нахил московське мистецтво, і була б це без Гоголя не література — отруя, література — динаміт, а така собі літературочка *ad usum delphini* — як стільки інших.

Але знайшовся ворохобник, віднайшовся характерник, прилинув местняк і обернув це все в нівець, в руїну, в небуття.

За винятком одного Розанова, який смертельно, хоч зрештою не до кінця свідомо ненавидів Гоголя, почасти лише догадуючись, ким він був для Росії, росіяне нічого досі не зрозуміли в местницькій місії Гоголя.

Футбольні змагання Україна — Уругвай у Москві.

В московськiм журналі «Револуція и Культура» знаходимо опис вельми цікавих футбольних змагань, які свідчать про здичавіння московської юрби, а також про надмір братніх почувань советських москвинів до українців.

«Револуція и Культура» пише, що у серії всіякого роду змагань визначалася футбольна битва між командами України та Уругваю. Наведемо у скороченні опис матчу з часопису «Фізкультура та Спорт», органу вищої ради фізичної культури при Всесоюзному Центр-Виконкомові.

З початку йде загальний опис гри. Україна наступає, Уругвай борониться, перевага яскраво на боці України; уругвайська оборона нервується й робить помилки. Оголошення перерви вносить певне заспокоєння роздратованим нервам глядачів, частина яких ще вірить у силу Уругваю. Гра відновлюється й знову перевага на боці України, якій зі слів спортивного часопису «можна закинути хіба лише певну гострість». Проте «гострість», і до того з обох боків — зростає. «Уругвайці починають перуватися, гра стає

все більш і більш напруженою». «Невинні» підсадки й штурхани переходять в отверті грубости. Потім далі, у розгарі гри, виникає якась сутичка. Уругваець «налітає» на українця Норова. В наслідок сутички Норова виносять з поля. Це перша жертва. Гру провадять далі, грубість чергується з грубістю. Після невдалої сутички виносять з поля центру нападу Уругвай — друга жертва. Колотнеча й безладдя не перешкаджають продовжувати гру, хоч, як висловлюється компетентний часопис (і що ясно само по собі) «створена атмосфера гри знищує її спортову доцільність». Вибулого уругвайця заступає другий «який свій перший удар спрямовує на... ногу супротивника». Уругвайця видаляють з поля. Про його партнера звіт не згадує.

Гра продовжується. За п'ять хвилин новий інцидент. «Воротар уругвайців на знак протесту (не знати проти чого?) залишає поле. Він відходить сам, його не виносять на носилках, хоч це суперечить усім спортовим правилам, але де-хто з глядачів з полекшенням зітхає: все-ж таки сам пішов»...

Гра продовжується. «За хвилину правого півоборонця України видаляють з поля за сутичку з провадячим наступ «уругвайцем». Але в носилках нема потреби — все обійшлося гаразд.

Гра продовжується й нарешті прийшла до кінця. «Остання хвилинка гри визначається виносом з поля ще одного гравця — уругвайця». Третя жертва. Так епічно спокійно описує гру фаховий часопис советського спорту. «Комсомольська Правда» додає одну мальовничу дрібницю: «у завзятій сутичці уругвайці б'ють у живіт українського голкіпера... Голкіпера неприємного виносять з поля».

Найяскравіше описаний матч у «Рабочей Москве». Там сказано, напр. так: «На 15-ій хвилині другого півчасу (гавтайму) назустріч уругвайському нападкові вилітає голкіпер України Норів. Тяжкий носик уругвайця врізується в голову Норова. З розбитим черепом карета швидкої медичної допомоги відвозить оборонця брами непереможної України».

У звіті «Рабочей Москви» немає епічного спокою. Навпаки, є навіть надмір препоганого патосу. Але обурення часопису спрямоване не на гру в цілому, що загубила спортову доцільність і обернулася в грубіянську бійку, а на публіку, що віддавала свої симпатії уругвайцям.

Спортова бійка мала наслідок, але досить несподіваний. У часописях, найбільш близьких до спортових кол («Рабочая» та «Вечерняя Москва», «Аганняк») розпочалася жвава супереча з приводу того, хто більш винний у сутичці, уругвайці чи українці. «Українці грубіяне, це визнає офіційне справоздання», писала «Вечерняя Красная Газета». Співробітники «Гудка», навпаки, уважають, що першими грубіянства допустилися уругвайці. «Рабочая Москва» влаштувала навіть особливу анкету і 150 дописувачів висловилися проти України й в оборону Уругвая, а 60 — за Україну. Серед цих дописувачів лише небагато й то «між иншим» поставили питання про культуру у фізкультурі, та й то часопис сердито вилаяв їх за це.

При цій бійці-грі було присутніх 50.000 осіб. Усі були дуже схвильовані і брали посередню участь у колотнечі. Звичайно, всі були обурені, гнівалися, свистіли, але коли-б розпорядчики постановили припинити гру, то обурення публіки мабуть було-б ще більше. Гру мусіли довести до кінця.

Тяжко уявити, щоби «моральне виховання мас» значно збагатилося після цього сеансу.

З чужинних книг та журналів.

(UCRAINICA).

Календар Міжнародньої Студенської Конфедерації (CIE) на рік 1930 р., що вийшов у Брюсселі, приносить інформації про організацію Цесус-а, про українську пресу, студенські і дальні та кооперативи й особистія склад Управи Цесус-а.

Інформаційна книжка «The Handbook of Student Travel», яку видала цього року III. Комісія CIE в Лондоні для студентів, що подорожують по Європі, публікує також дані про українські високі школи на еміграції.

Книжка дуже старанно видана й містить інформації про умови студій та прожиття в поодиноких європейських країнах.

Орган Центрального Союзу Чехословацького Студентства «Studentský věstník», ч. 9., річник X. (Прага), поміщує статтю про Цесус та взаїмовідносини українців з славянським світом з під пера т. В. Орелецького.

Французький двотижневик «Le Correspondant», що виходить у Парижі, публікує в своїм першій вересневій випуску спомини команданта французької ескадрони Д'Еспана, який переїзжав в січні 1919 р. з Бухарешту з своїм відділом до Одеси через район військ Української Народньої Республіки. Деякі місця споминів присвячено спеціально розмові цього команданта з українським генералом, який звернув французам увагу на те, що український нарід це в ворожо настроєний до французів, але не стерпить, коли би французи допомагали Денікінови відбудувати «єдиную-неділимую Росію». Продовження споминів буде правдоподібно в найближчих числах згаданого двотижневика. Спомини мають назву: «З французькою ескадроною по Україні» (Un escadron français à travers l'Ukraine).

Центральний Союз Німецького Студентства (Deutsche Studentenschaft) видав обширну брошуру про німецьке студентство від року 1750 аж до світової війни. Брошура торкається дуже коротко також й чужоземного студентства, м. п. також й українського.

Журнал білоруського студентства «Студенская Думка» (Вільно) за червень 1930, ч. 2 (13), пише в статті «Да 5-тых угодкаў А. Б. С. А. (себто білоруської студенської централі) м. п. таке: «Крім конгресів С. І. Е. брала А. Б. С. А. участь у зїздах української студіючої молодіжи. Загально — не можна промовчати той факт, що білоруське та українське студентство лучать в одно спільні переживання та завдання, через що праця білоруського студентства тісно звязана з працею Цесус-а — Центрального Союзу Укр. Студентства. Про приятельські відносини між білоруським та українським студентством писав свого часу на сторінках «Студенської Думки» голова Цесус-а — т. Орелецький».

Недавно видана Цесус-ом брошура проти червоного терору на Україні найшла досить великий відгомін закордоном. Нам дуже тяжко слідкувати за чужинною пресою, бо на це нема в нас ані сил ані засобів. Тому ми обмежимося тільки до занотовання тих інформацій, які маємо під рукою.

І так бюлетень Міжнародної Студенської Конфедерації (СІЕ) за лютий ц. р. публікує надіслані Цесус-ом інформації про червоний терор на Радянській Україні та про протестаційні віча українського студентства проти харківського процесу. Крім цього помістив той самий випуск бюлетеню короткі інформації про минулорічний зїзд Цесус-а в Подєбрадах.

Наші земляки в Італії (п. Онацький — Рим), та в Швайцарії (п. Бачинський — Женева) повідомили Управу Цесус-а, що вони палєжно використали згадану брошуру між італійцями та швайцарцями.

Також й «Насус» (Лієж) пише в одному з своїх листів до Цесус-а, що бельгійська преса використала нашу брошуру та містила уривки з брошури навіть й на перших сторонах; рівнож й у франц. часописах була згадка про брошуру (лист «Насус-а» з 25. квітня ц. р., ч. 171/І).

Рівнож й англійська, швайцарська, малярська та инша преса відгукнулася на заклик Цесус-а проти червоного терору (п. пр. Daily Mail, деякі щоденники в Базілеї та Будапешті).

Одна голландська студентка з Амстердаму пише м. п. таке: «З дуже великим зацікавленням читала я Вашу брошуру «Червоний терор та Радянська Україна». Кілько боротьби та мук мусів видержати Ваш нарід! Сподіюємося, що незадовго настануть для Вашої країни кращі часи. Справді ганьба, як мало ми, західні європейці, знаємо про те, що діється в Східній Європі».

«Osteuropäische Korrespondenz» (Берлін) ч. 8/9, 1930, пише про брошуру так: «Видавши вже багато меморіалів про положення на українських землях опублікував Центральний Союз Українського Студентства в англійській, французькій та німецькій мовах новий заклик з приводу відомого процесу в Харкові проти українських професорів, інтелігенції та студентів. Брошура поміщує цінний огляд взаїмовідносин українського та російського народів від найдавніших часів аж до самого недавно закінченого процесу».

Віденський журнал «Nation und Staat» за червень 1930, сторони 618 та 628, відзивається з приводу брошури так: «Рухливе українське студентство опублікувало за допомогою свого Центрального Союзу (Цесус-а) меморіал в англійській, французькій та німецькій мовах, який присвячений процесові проти українських учених в Харкові та нищенню української культури на Радянській Україні. Брошура поміщує світлину головного обвинуваченого С. Єфремова, члена Української Академії Наук у Києві, та подає перегляд українсько-московських взаїмовідносин від найдавніших часів, даліше малює українсько-російський культурний антагонізм, а в кінці спинюється на перепонах, які мусить поборювати українська культура та наука під теперішнім більшевицьким режимом. Масові арешти селян, учених, духовних та студентів вказують на те, що тут не розходиться про «контрреволюційний» рух, але взагалі о задержання природного культурного розвитку українського народу, який московським потентатам не дуже прийнятний».

ЦЕСУС.

КОМУНІКАТ УПРАВИ ЦЕСУС-А Ч. 5.

I. Організаційні справи.

Управа Цесус-а уділила тов. Бубі Мих. на своєму засіданні з дня 5. червня 6. р. відпустку на літні ферії.

II. Економічні справи.

а) Проситься поодинокі організації переслати Управі Цесус-а найпізніше до 25. VI. ц. р. сировоздання з розпродажі світлин акад. Єфремова. До тепер надіслали розрахунок тільки 2 організації.

б) Те саме відноситься й до розпродажі «Студ. Вісника». Сумне явище, що поодинокі громади не надсилають належитість з Кч. за примірник «Студ. Вісника» до скарбниці Цесус-а.

III. Культурно-суспільні справи.

а) «Студ. Вісник» чч. 1—4 1930 р. вийде на днях в збільшеному об'ємі. Один примірник коштуватиме з Кч. або відпов. еквівалент в іншій валюті. Проситься організації надсилати звіти з своєї діяльності, які використає Редакція «Студ. Вісника».

б) Згідно з ухвалою Управи Цесус-а з дня 5. VI. 6. р. надішле Цесус ще в червні ц. р. відповідно опрацьований меморандум в справі укр. високих шкіл під Польщею до Союзу Народів та інших політичних чинників.

IV. Міжнародні справи.

а) Крім запрошень на міжнар. студентські зїзди у Варшаві, Оксфорді (Англія) та Брюсселі, одержала Управа Цесус-а також й запрошення на міжнар. студ. зїзд правників, що відбуватиметься в Брюсселі в днях 16—21. серпня 1930 р. Проситься організації подати до 25. VI. ц. р. імена тих товаришів-правників, які би могли взяти участь в згаданім зїзді.

б) Дотепер ніхто не зголосився до участі на міжнар. студ. спортивній Олімпіяді в Дармштадті, помимо зусиль Управи Цесус-а. Добру нагоду для маніфестації укр. спорту та укр. імени серед чужинців ми стратили цього року.

Прага, дня 7. червня 1930 р.

За Управу Цесус-а:

В. Орлецький, в. р.
Голова.

М. Буба, в. р.
Секретар.

З ЖИТТЯ УКРАЇНСЬКОГО СТУДЕНСТВА.

Дещо про діяльність буковинського студентства.

Говорючи про буковинське студентство, яке зробило досить привмне враження на останнім візді «Цесус-а», не можна поминути справу, що по якимсь часі після візду «Цесус-а» почалося закрадатись у проводі Централі розчарування укр. студентством Буковини.

Буковинське студентство, зєднане в спільній організації СУСОР, почало акраз перед роком свою діяльність в цій обєднующій організації. Її створення давало багато надій.

СУСОР взявся до праці. Найважнішим його завданням було: ви-старання власної домівки, виготовлення пляну та приступлення до акції ви-будування власного українського студенького дому в Чернівцях.

До невідрадних явищ серед буковинського студентства належить справа духового розвитку, брак ініціативи, рівнож дуже тяжкі матеріальні обста-вини, серед яких приходиться студіювати нашим студентам та безнадійність на якусь користь з цих студій. Це все є наслідки десятилітнього стану облоги.

Крім цього праця переважної більшости наших студентів переводиться так: в організаціях через цілий рік читають реферати на різні теми, устрою-ють академії, розговорні вечері, тощо.

Підчас ферій наложено на всіх студентів обовязок зорганізувати в своїй місцевости:

Курс української мови, історії, літератури і т. п. (в Чернівцях студенти працюють під проводом тов. «Укр. Школа»). Крім цього у важні моменти студенти і без покликання уміють зайняти свої місця, виконуючи належно свій громадянський обовязок. (От напр. недавній факт: вибори до букареш-тенського парламенту в черновецькім повіті, вислід яких всім відомий).

Одним словом — праця переводиться, доброї волі не бракує. П чер-говий конгрес СУСОР-а, перед яким стоїмо, повинен вказати на певні ко-рективи в діяльності українського студентства на Буковині.

До цього додамо ще, що гурток студентів з власної ініціативи гото-виться до видавання журналу — місячника «Самостійна Думка», який певно вийде в найближих місяцях. Ціль журналу: лікування нашого хуторяньства.

Українська Студенька Громада — Варшава.

В цьому році Українська Студенька Громада у Варшаві вступає в 10-ту річницю свого існування.

За девять літ тутешня Громада переходила різні стадії існування. За-снована студентами-емігрантами з Великої України, в 1927, 1928 і 1929 роках поповнюється Громада краєвим студентством з Галичини, Волині, Холмщини і Підляшша.

В невідрадних умовах приходиться розвиватися та жити варшавській Громаді. Не отримуючи ніякої матеріальної запомоги від університету, му-сять Громада рахувати на свої власні сили, або на допомогу укр. громадян-ства. Тому цілий час Громада не має власного приміщення та тулиться при інших укр. установах. До цього року містилася Громада при Укр. Центр. Емігр. Комітеті, тепер — в Студенькому Домі, що стоїть під зарядом Комі-тету Допомоги Укр. Студентам Варшави.

Однак і в цих невідрадних умовах Громада розвиває культурно-про-світню працю серед свого студентства та репрезентує українське студентство перед чужинцями. Власне в ділянці репрезентації та пропаганди укр. ідеї серед чужинців, Варшава більше від інших міст Польщі є широким полем ділання, бо високі школи Варшави стягають до себе не лише краєве, але і чужинецьке студентство.

З нагоди 10-тої річницї свого існування, улаштувала Громада дня 16. II. ц. р. вечірку, на програму якої склалися: відкриття та обрання по-чесної президії на чолі з проф. І. Огієнком, слово голови У. С. Г. тов. В Са-гайдаківського та концертна частина, виконана студеньким хором під ди-ригуванням тов. П. Доманчука.

Українська Студенська Спілка — Берно. Звіт ліквідаційної комісії Опщадно-позичкової Каси обраної з членів послідних ліквідаційних Загальних Зборів членів Опщадно-позичкової Каси при Укр. Студ. Спілці — Берно:

Опщадно-позичкова каса товариства з обмеженою порукою при Українській Студенській Спілці — філія в Берні — заснувалася початком місяця лютого 1926 р.

Завданням ініціативного гуртка була широка товариська матеріальна самодопомога — навіть й не членам каси. Членом каси міг статися кожний студент-українець і поза Студенську Спілку, як матірню організацію, що склав одноразово чи сплачуванням 60 кор. ч. За члена Опщадно-позичкової каси могла приступити і ціла організація під тими самими умовами, що й посліднокий студент. Пізнійше підвищено квоту на 100 кор. ч. Основний капітал каси складався з цих членських пайв та вкладів, що в сумі давали в часи найбільшого розвитку каси (року 1927) до 3.000 кор. ч. Крім того в ці найліпші для каси часи за порукою всіх членів удалося дістати одноразову позичку в *srojitelně v Brně-Křálově Poli* в розмірі 3.000 кор. ч.

Розпоряджаючи таким чином сумою біля 6.000 кор. ч. каса багато допомагала своїм членам, що видно наглядно з нижченаведеної грубої відчитности (на 10. квітня 1930 р.) скарбника каси при Загальних Ліквідаційних Зборах членів каси.

	Має дати (кор. ч.)	Дав (кор. ч.)
Рахунок скарбовий	56.434,45	52.129,09
» вписового	—	115,—
» пайового	843,30	3.255,70
» вкладів	11.093,97	14.971,87
» позичок	38.320,—	36.302,—
» % з вкладів	628,10	—
» % з позичок	—	1.015,63
» пені	—	667,25
» друків	—	60,—
» канцел. витрати	124,85	—
» різне	1.118,87	47,—
Разом	108.563,54	108.563,54

Вислідки господарювання каси висловлені в поважних числах колобігу грошей каси за 4 роки її існування, при 51 членів (з яких 12 відійшли з каси ще далеко перед ліквідацією каси), здаються бути блискучими, особливо коли згадати, що властиво тільки 15 членів каси мало повний пай.

За широкий розмах каси самопомогової акції дякувати треба особливо т. Іванови Гордіюкови та ще декільком активним членам каси, які не щадили ні праці, ні грошей для розвитку каси.

Тим більша шкода, що неохайність деяких членів, часто і інтригантське поведження з членами правління каси та відмова, повертати борги купки членів, в руках котрих опинилися всі гроші каси, спричинила застій колобігу грошей, чим організація підупала, так що заледви каса сплатила свою позичку в банку.

Як тільки зневірені таким неохайним відношенням деяких членів чи втомлені кризою активні члени відмовилися від тягарів безплатного урядовання членів правління при касі, не найшлося бажаючих на цю роль між пасивними членами.

Прийшлося при таких відносинах касу ліквідувати, прийшлося ще правління каси посліднього ліквідаційного року багато положити праці й помилитися з неприємностями — звязаними з стягненням позичок, навіть з деяких членів при допомозі загрози адвокатом, щоб налякати та влдобути хоч з маєтних суму лише на покриття пайв та вкладів громадських та допомогових організацій — як Студенська Спілка та Рідна Школа.

Послідні акорди діяльності правління каси були гіркі і останнім ліквідаційним загальним зборам, 12. квітня 1930, не залишилося жадного ліпшого виходу, як ухвалити пропозицію правління полагодити справу стягнення боргів — оминаючи судовий шлях, а саме, в «товариський» спосіб, себ-то

— невинстарчаючи до готівки гроші поодиноким пайщикам заплатити боргами відповідних поодиноких боржників каси. Пайщикам каса мала виплатити 3.575 кор. чеш., а на це мала в готівці тільки 274 кор. чеш., себ-то 3.301 кор. чеш. вирівнювалося в «товариський спосіб».

В цей спосіб було розрубано гордіїв вузол, якого не вдалося розв'язати.

Для переведення в життя постанови, збори покликали до життя Ліквідаційну комісію — триумвірат: М. Мочарний — голова, О. Слинько — член, М. Барзилович — секретар, якій надається доручення, остаточно поладити справу ліквідації

Ліквідаційна комісія перебрала від скарбника Ощадно-позичкової каси після вирівнювання всіх задегностей каси 1.287,31 кор. чеш. готівкою та 3.301 кор. чеш. в квітах, — разом 4.588,31 кор. чеш.

Сума означена в квітах 3.301 кор. чеш. була вирівняна між членами в товариський спосіб згідно з ухвалою останніх ліквідаційних загальних зборів членів каси.

Готівка 1.287,31 кор. чеш. була розділена так:

	Кор. чеш.
Виплачені вклади і паї на Рідну Школу	588,65
Виплачені вклади і паї Студенській Спільці	418,95
Згідно постанови ліквідаційних загальних зборів Ощ.-поз. каси дано з резервового фонду каси на пресовий фонд Цесус-а	190,—
Ріжні видатки каси — криті ліквідаційною комісією та видатки по ліквідації	89,71
Разом	1.287,31

Сума 588,65 кор. чеш. — послана через часопис «Діло» на Рідну Школу — складається з даток, вкладів та слідуєчих паїв:

	Кор. чеш.
З прибутків Ощадно-позичкової каси	289,65
Вкладу Гордіюка Івана	250,—
Паїв Базара Антона	13,—
Лоїка Аврама	21,—
Середы Марка	5,—
Тараса Івана	6,—
Моїна Івана	4,—
Разом	588,65

Архів Ощадно-позичкової каси передано до архіву Української Студенської Спільки — філія в Берні.

Треба ще зазначити, що звідомлення про перебіг ліквідації був також оголошений в львівському часопису «Діло» за 10. V. 1930, чим повідомлявся українській загал про припинення існування української самопомогової організації в Берні, чим також функції Ліквідаційної комісії Ощадно-позичкової каси при Українській Студенській Спільці в Берні вичерпуються.

Берно, 5. VII. 1930

М. Мочарний,
голова.

М. Барзилович,
секретар.

З ЖИТТЯ ЧУЖИННОГО СТУДЕНСТВА.

Фляманське студентство. На сторінках «Студенського Вісника» вже не раз писалося про фляманське студентство. Як звісно — в Бельгії живуть романські вальони та германські фляманці. Між цими двома народностями вде уперта культурна боротьба, особливо від часів світової війни. Фляманське студентство подало прохання, прийняти його до СІЕ, та зложило також інформальне бюро фляманське в Антверпен. В засланім Цесус-ові мемуаріях описують провідники фляманського студентства ті міжособиці, які мають постійно місце між вальонськими та фляманськими студентами.

Міжнародний інститут студентської бібліографії — Будапешт. В червні ц. р. заслала нам мадярська студентська центральна відношення в справі заснування в Будапешті (з рамени Міжнародної Студентської Конфедерації) міжнародного інституту для студентської бібліографії. Інститут просить нас, надіслати йому всю студентську пресу, наукові праці українською мовою, тощо.

Студентські курси в Кембрідж. Рада кембріджського університету, що опікується чужоземним студентством (Cambridge University Council for the Entertainment of Foreign Students), прислала до Управи Цесус-а довгого листа, в яким повідомляя Цесус, що вона радо примістить в Кембріджі українського студента чи студентку, які би загостили, в тій чи іншій ціля, до Кембріджі. Семестральні студії требають на цій високій школі від жовтня до 15. грудня, 15. січня до 10. березня та від 25. квітня до 10. червня.

Інтернаціональний студентський клуб в Лондоні. В Лондоні на Russel Square існує міжнародний студентський клуб, до якого належать студенти різних народностей, що студіюють в Лондоні. Також студенти, що прибувають до Лондону тільки на короткий час, радо гостюють в цім клубі. Управа клубу надіслала Цесус-ові проєкт цьої міжнародної студентської інституції в англійській метрополії, допоручуючи її також й українським студентам, які би загостили до Лондону на студії чи принагідно, на короткий час.

Студентський Дім в Софії. Болгарське студентство буде за допомогою Міжнародної Студентської Помочі та американських організацій величавий студентський дім, який в першій мірі призначений для нематрих болгарських студентів та тих студентів, що потерпіли від землетрусу в південній Болгарії.

Студентська конференція в Ніон. В днях 9.—16. квітня ц. р. відбувалася в малім містечку Ніон (Nyon), що лежить над озером між Женевою та Лозанною, конференція студентства Пацифіку (Тихого Океану). Між прелєгантами були на конференції відомий індійський працівник — д-р С. К. Датта, який проводив конференцією, потім професор Гінтон з Лондону, П. Дункан Гол — від Союзу Народів, д-р Г. А. Джонсон з рамени Міжнародного Бюра Праці в Женеві, від I. S. S. — д-р Гофман, д-р Кюлман та п. Парке (Лондон). Вислід конференції нам не звісний, бо не прислали нам ще жадних протоколів конференції.

Надіслані книжки та журнали.

Prométhée, Revue mensuelle, organe de défense nationale des Peuples du Caucase (Géorgie, Azerbaïdjan, Caucase du Nord), de l'Ukraine et du Turkestan. Cinqüième Année, Nos 41—44, 1930, Paris.

Bulletin Officiel du Comité France-Orient, Association Nationale de propagande politique et d'action économique dans le Proche-Orient, l'Europe Orientale et l'Afrique du Nord, XIe Série, No 70, 1930, Paris.

Austria, published by the National Union of Students, London, 1930.

Mouvement scientifique d'étudiants en Pologne, Éditeur: Union des Cercles Scientifiques d'étudiants de Pologne, 1930, Varsovie.

Germa, publicado para asociación profesional de estudiantes de medicina. Núm. 4., Año II., Febrero 1930. Madrid.

Studentský věstník, orgán Ústředního svazu čsl. studentstva, č. 4—6, 7, 8, 9, ročník X., 1930, Praha.

Národní student, list radikálního nacionalismu, ročník VII., č. 6—10, 1930, Praha.

Die Deutsche Studentenschaft, herausgegeben vom Vorstand der Deutschen Studentenschaft, Berlin.

Les Institutions d'Enseignement supérieur et de Recherches Scientifiques en Belgique, Bruxelles, 1930.

Üliopilasleht, Nos 6, 7, Kevadepuhil-Lehekuul, 1930, Tartu (Esthonia).

Universitas, Akademisks Laikrakts, No 5, 6, 7, 8, 1930, Riga (Latvia).

Der Student, Deutsche Akademische Rundschau, Organ der Deutschen Studentenschaft, Jahrgang XI., Nr. 5, 6, 7, 1930, Berlin.

L'Europa Orientale, Rivista storica e politica pubblicata a cura dell'Istituto per l'Europa Orientale, Anno X., Nos 3—4, 5—6 (Maggio-Giugno), 1930, Roma.

Libro e Moschetto, settimanale degli Universitari e delle Università, Nos 20—25, Anno IV., 1930, Milano.

La Macédoine, Organe du mouvement macédonien de libération, journal politique hebdomadaire, Nos 130—146, 4me Année, 1930, Genève.

Hochschule und Ausland, Heft 4, 5, 6, 7, VIII. Jahrgang, Monatsschrift für Wissenschaft und kulturelles Leben, 1930, Berlin.

Dr. Otto Friedländer: Die Hochschule im Volksstaat, Anregungen zur Hochschulreform, Verlag Karl Zwing, Jena, 1930.

A new World War — «The Bolshevik War», published by the Permanent Bureau of the International Entente against the Third International, October 1929, Geneva.

L'Entente Internationale contre la IIIe Internationale, publié à l'occasion du Ve anniversaire de sa fondation, 1929, Genève.

The Russian Liberation Movement, published by the Secretariat of the Russian Section of the International Entente against the Third International, 1929, Paris.

Flanders Claim For Autonomy, Memorandum uitgegeven door het Katholiek Vlaamsch Hoog-Studentenverbond, Juni 1927, Leuven.

Student und Hochschule, Nachrichtenblatt für deutsches Hochschulwesen, Numer 2., 2. Jahrgang, 25. Juli 1930, Berlin.

«Ecclesia», Bulletin d'Informations Religieuses, Nos 12, 13, 14, Editeur Evhen Batchinsky, 1930, Genève.

Kongres Studenata Male Antante — P. E. E., nákladem Ústředního svazu československého studentstva, 1930, Praha.

Under the Yoke of Poland, published by the Associated Ukrainian Members of Parliament and Senate in Warsaw, London, 1930.

The Religions Persecutions in Russia (Documents and Facts), published by the Permanent Bureau of the International Entente against the Third International, March 1930, Geneva.

Schweizerische Hochschulzeitung, (Revue Universitaire Suisse, Rivista Universitaria Svizzera), No 7, III. Jahrgang, 1930, Zürich.

Prof. Serge Cheloukhine (Sénateur): Pour la défense des droits du Peuple Slave Ukrainien, Imprimerie «Politika», 1930, Prague.

Prawo («Droit»), numer miedzynaradowy, rok VII, Czerwiec-Lipiec (Nos 6—7), 1930, Kraków, Lwów, Poznań, Warszawa, Wilno.

Jahrbuch für Polen 1929/30, Verlag: Institut Wydawniczy «Biblioteka Polska, Warszawa.

La Macédoine et les Macédoniens, Imprimerie Nationale du Royaume de Serbie, Corfou, 1918.

The Tutor in Adult Education, an enquiry into the problems of supply and trading — published by the Carnegie United Kingdom Trustees, Comely Park House, Dunfermline, 1928, London.

Suomi, Eesti, Latvia, Letuva — Hochschulen und Studentenschaften, Tartu (Esthonia), 1930.

Розбудова Нації, Орган проводу українських націоналістів, ч.ч. 5—6 (29—30), травень-червень, 1930, Прага.

Тризуб (Le Trident), тижневик (revue mensuelle), ч.ч. 15—26, рік вид. VI., 1930, Париж.

Вільне Козацтво (Вольное Казачество), двухнедельный журнал литературный и политический, ч.ч. 42—56, рік видання 3-й 1926, Прага.

Будяк, журнал сатири та гумору, ч. 1, 1930, Чернівці.

О. Лотоцький: Державний Провід Симона Петлюри, 1930, Париж.

УКРАЇНСЬКИЙ ГРОМАДСЬКИЙ ВИДАВНИЧИЙ ФОНД

Адреса: **Ukrainiskyj Hromadskyj Vydavnyčyj Fond,**
PRANA-VRŠOVICE, Brožíkova ul. 390, ČESKOSLOVENSKO.

1. С. РИНДИК — *Міцність матеріалів*, курс високих технічних шкіл; 364 ст. 8^о З додатком термінологічного словника та 214 рисунками. Ц. \$ 3·00
2. С. РУСОВА — *Теорія і практика дошкільного виховання*. 128 ст., Ц. \$ 0·60.
3. Проф. Др. В. ЯНОВСЬКИЙ — *Сучасне лікування венеричних хороб*, з чеської мови перекл. Др. А. Гончаренко. 118 ст. Ц. \$ 0·50
4. Др. Ф. БУРІАН — *Пластична хірургія*, з 24 ілюстр., з чеської мови перекл. Др. А. Гончаренко, 32 ст. Ц. \$ 0·30.
5. Проф. О. ШУЛЬГІН — *Нариси з нової історії Європи*. 220 ст. Ц. \$ 1·00
6. Др. А. ГОНЧАРЕНКО — *Загальна гігієна*. 204 ст. Ц. \$ 1·00
7. Проф. Ф. ЯКИМЕНКО — *Практичний курс науки гармоній в 2-х част.* підручник для шкіл різних типів. З задачником. 132 ст. Ц. \$ 1·00.
8. М. ПАВЛІЧУК — *Коротка анатомія* для студентів медицини. З передмовою акад. А. Старкова. 116 ст. Ц. \$ 0·75.
9. Проф. А. АНТОНОВИЧ — *Триста років українського театру* (нарис історії українського театру). 276 ст. Ц. \$ 1·35.
10. Др. ЯКИМ ЯРЕМА — *Провідні ідеї філософії Т. Г. Масарика*. Ц. \$ 0·30.
11. Проф. Є. ІВАНЕНКО — *Курс аналітичної геометрії*. 424 ст. Ц. \$ 3·50.
12. Проф. Ф. ЩЕРБИНА — *Статистика — історія статистики і статистичних установ*. 288 ст. Ц. \$ 1·50.
13. К. МИХАЙЛЮК — *Молочарство*. Підручник для вищих сільсько-господарських шкіл. Ч. I. Молокознавство 164 ст. З 63 мал. Ц. \$ 0·90.
14. Проф. ф. ЧАЙКОВСЬКИЙ — *Алгебра*, курс середньої школи і для самонавчання. Кн. I. Ст. XII + 452. Ц. \$ 3·70.
15. *Модерне українське мистецтво*; Вип. I: Проф. Д. Антонович — *Група Празької Студії*. Франц. і укр. текст з 32 репродукціями. Ц. \$ 0·90.
16. Проф. С. БОРОДАЄВСЬКИЙ — *Історія кооперації*. Ст. 448. Ц. \$ 2·50.
17. М. РАШЕВСЬКИЙ — *Рафінація цукру*, під редакцією і з додаками інж. Л. Фролова та з 30 мал. 224 ст. Ц. \$ 1·50.
18. ЮРІЙ ДАРАГАН — *Сагайдак*. Вірші. Ст. 64. Ц. \$ 0·45.
19. Акад. А. СТАРКОВ — *Загальна біологія*, з малюнками. Ст. 184. Ц. \$ 1·00.
20. М. ГАЛАГАН — *Атомістично-молекулярна теорія*. З мал. Ст. 188. Ц. \$ 1·35.
21. Проф. М. ЧАЙКОВСЬКИЙ — *Алгебра*, курс середньої школи і для самоосвіти. Кн. II. Стор. VIII+300. Ц. \$ 2·50.
22. Проф. Д. ЩЕРБАКІВСЬКИЙ — *Українське мистецтво, т. II*. Стари церкви, надгробки й придорожні камені на Українським Поділлі, Буковині та на Покутті. Стор. 40+64 стор. ілюстрацій. Ц. \$ 2·—.
23. Гр. ЧУПРИНКА — *Теори*, I. посмертне видання. Ст. XXIX+544. Ц. 2·10
24. *Українське мистецтво*: В. СІЧИНСЬКИЙ — *Архітектура старонязівської доби* (X—XIII ст.) Стор. 50+24 стор. ілюстрації. Ц. \$ 1·50.
25. Др. В. ГАРМАШОВ — *Шкільна гігієна*, з малюнками. Ст. 144. \$ 0·80.
26. Інж. Л. ФРОЛОВ — *Цукроварство*, з малюнками. Ст. 440. Ц. \$ 3·—.
27. Акад. Проф. Др. Ст. СМАЛЬ-СТОЦЬКИЙ — *Розвиток поглядів про семью словянських мов і їх взаємне споріднення*. Ц. 0·65.
28. Проф. Л. БІЛЕЦЬКИЙ — *Основи української літературно-наукової критики*. Ст. 312. Ц. \$ 1·90.
29. Проф. Хв. ВОВК — *Студії з української етнографії та антропології*. З мапами та малюнками в тексті (19 звч. і 4 кольор.) Ст. 356. Ц. \$ 3·—.
30. Проф. М. ТУГАН-БАРАНОВСЬКИЙ — *Політична економія*. Ст. 184. Ц. \$ 1·—.
31. Інж. Р. КАХНИКЕВИЧ, *Задачник до «Міцности матеріалів»*. Ст. 160. Ц. \$ 1·80
32. Проф. Л. ГРАБИНА — *Геодезія*. Частина перша, вип. I-ий і II-ий. Ст. 600. 191 рис. й 44 таблиці та 3 мапи. Ц. I-го вип. \$ 3·75 і 2-го \$ 2·50.
33. Проф. Л. ГРАБИНА — *Короткий історичний нарис розвитку геодезичних вимірів*. Ст. 75. Рис. 28. Ц. \$ 0·75.
34. Проф. І. ШОВГЕНІВ — *Гідравліка підземних вод*. Підручник для гідротехніків і меліораторів. 34 рис. й 17 таб. Стор. 115. Ц. \$ 0·90.

... та при всякому більшому замовленні безпосередньо у Видавництві